ומתן סוכב יג) **מתן סביב.** שתהא גרלית המתנה לשתי רוחות המזבח דהיינו ב' מתנות שהן מרבע: **פנופה והגשה.** דמנחות: **אין מנחה בבמה.** מפרש בגמ' [קיט:] מנא ליה: **וכיהון.** כהונה דאפי' זר בבמת יחיד כשר: **בגדי שרת.** בגדי כהונה: **ריח ניחוח.** כדאמרינן בפרק בית שמאי (לעיל דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ריח לאפוקי אברים שנלקן והעלן שאין בהם משום ריח ניחוח יד): **ומחילה לדמים.** חוט השיקרא להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים: **חומן.** שנפשלין במחשבת חוץ לזמנו וחייבין על קדשים טו) משום נותר וטמא שוין בשחיטה: **גמ' ממקום הבדוק לה.** לשחטה שם שאין בתחיתה קבר התהום: **בדוקה היא.** לקמן מפרש פלוגתייהו: **לפנים מן החומה.** של ירושלים דכתיב בה (במדבר יט) והוציא אותה וגו': **שלא כנגד הפתח.** של היכל: **הזאה.** מפרש טז) בה אל נוכח וגו': **ושרף והזה.** בתר והזה סמך ושרף: **מקום שפורשת למיתה.** מקום שנפשה יוצאה בגמר פירכוסה וליליאת נפשה שלא יז) קבע לה הכתוב מקום: **לא מיבעיא לחוץ** יח) **לחומה.** שלא כנגד הפתח: **דרחוקי רחקה.** מכנגד (כ) הקדושה: **ר"ל סבר ירד מבול לא"י.** ונשקעו בה עצמות המתים: **והתיהן חלב.** שאם יש קבר מפסיק החלב ושוב אין טומאה בוקעת למעלה מן יט) החלב אבל טומאה רלולה בוקעת ועולה עד לרקיע ו): **ומגדלות שם בניהם לפרה.** ז) דמטמאין את הכהן השורף את הפרה מפני הלדוקים עשו בה שאר מעלות הרבה שאין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעת ימי פרישתו והוו כ) אלו תיבוקות נוגעין בו ומזין עליו: **ועל גביהן דלתות.** להפסיק בין התיבוקות לקרקע שלא יתהילו על קבר התהום בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח. אלמא לאו כולה בדוקה היא: **וכוסות של אבן.** שכל מעשה פרה בכלי גלליס בכלי כא) אבנים שאין מקבלים טומאה כדאמר טעמא בשמעתא קמייתא דסדר יומא (דף ג.): **מעלה עשו בפרה.** משום קולא דאקילו בה משום לדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית והיו מטמאין את הכהן ומטבילין אותו ושרפה כב) טבול יום עשו בה מעלות אחרות דלא לזלזלו בה ומיהו אם שחטה במקום שאין בדוק לה לא מיפסלא בהכי דכל א"י בדוקה היא: **איה מפי מבול.** שנמצאים בשאר מקומות וכאן אינן נמצאין: **איה הרוגי נבוכדנאצר.** שהרג בה כג) והופנו כולם ואין אחד מצוי בה על כרחינו בדוקה היא: **ומתן סביב** א) **ותנופה והגשה** ר"י אומר ב) אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח ג) ומחיצה לדמים וריחוץ ידים ורגלים ד אבל הזמן הנותר והטמא שוין בזה ובזה: **גמ'** מאי חוץ מגתה אמר ר"ל חוץ ממקום הבדוק לה אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא אלא א"ר יוחנן כגון ששחטה לפנים מן ג) חומת ירושלים ולוקמה כגון ששחטה חוץ לחומה שלא כנגד הפתח דאמר רב אדא בר אהבה שחטה שלא כנגד הפתח פסולה שנאמר [1] ושחט והזה מה הזאתה כנגד הפתח אף ד שחיטתה כנגד הפתח וכי תימא דלא מקיש והא אתמר (שחטה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר א פסולה ושחט והזה ר"ל אמר כשרה [1] אל מחוץ למחנה ושחט ואיתמר נמי) ב) שרפה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר [2] פסולה ור' אושעיא אמר כשרה ר' יוחנן אמר פסולה ושרף והזה ד) ורבי אושעיא אמר כשרה ה) [2] על פרשה ישרף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה אמרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חוץ לחומה דרחוקי רחקה ו) אלא אפי' לפנים מן החומה דקרובי קרבה ואימא תתכשר קמ"ל אמר מר ז) אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא במאי קמיפלגי מר סבר ירד מבול לא"י ומר סבר לא ירד אר"נ בר יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו [3] בן אדם אמר לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם רבי יוחנן סבר אתמוהי מתמה קרא א"י ז) מי לא מטוהרה ח) את כלום ירדו עליך גשמים ביום זעם ור"ל סבר כפשטיה ארץ לא מטוהרה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם איתיביה ר"ל לר' יוחנן ד) ט) חצירות היו בירושלים בנויות על ט) הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום ומביאין נשים מעוברות ויולדות ומגדלות שם בניהם לפרה ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין עליהן וכוסות של אבן בידן י) ומלאו וישבו במקומן אמר רב הונא בריה דרב יהושע יא מעלה עשו בפרה איתיבי' רבי יוחנן לריש לקיש יב) פעם אחד מצאו עצמות בלשכת דיר העצים ובקשו לגזור טומאה על ירושלים עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בושה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר מדקאמר יא) הכי לאו למימרא דלא הוו ולטעמיך הרוגי נבוכדנצר הכי נמי דלא הוו אלא הוו (לא) ופנינהו הכא נמי הוו ופנינהו ואי יב) אפנו **חוץ** ממקום הבדוק לה. קסבר דבעי בדיקה משום דילד מבול לא"י תימה וכי מדאורייתא בעי בדיקה בג) וי"ל דאיצטריך קרא (שלא) לשרפה במקום טומאה דאסור דבעי' שחיטה במקום טהור כשריפת פרים לחיתקום אהדדי כדמשמע לעיל בסוף טבול יום (דף קה:) ואם תאמר אמאי לא מיחייב משום חוץ כששחטה חוץ למקומה כיון דתמימה היא ורלויה לשאר קרבנות כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא דף סב:) גבי שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ דחייב על שניהם הואיל ורלויין לשעיר הנעשה בחוץ ויש לומר דלא דמי בה) דיכול לשנותם דאין עליהם קריאת שם עד שעת הגרלה ועוד דאין קרבן בג) שתהא פרה זו רלויה דאי לשלמים אין שלמים בציבור ועוד דפרה קדשי בדק הבית היא ואין יכול לשנותה בקדשי מזבח: **שנאמר ושחט והזה מה הזאה כנגד הפתח וכו'.** יש ספרים דגרסי ושרף והזה בז) וכן משמע מדמייתי עלה מפלוגתא דרבי יוחנן ור' אושעיא ומיהו אפי' גרסינן הכא ושחט והזה ניחא דמשמע ליה דאי מקשינן שריפה להזאה ה"ה שחיטה: **אבל לפנים מן החומה דקרובי קרבה אימא תתכשר קא משמע לן.** דפסולא משום דבעיא חוץ לשלא מחנות: **לא ירד מבול לא"י.** תימה והכתיב (בראשית ז) ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים ובבראשית רבה ח) אמרינן דר' ישמעאל ב"ר יוסי ובהמי אחד היו הולכין בדרך פירוש בהמי שומר בהמות אמר להון ההוא כותאה איתו עלווי על טורא גריזים דלא נחית עליה טופנא אמר אותו בהמי לפני ר' ישמעאל בר' יוסי רבי תן לי רשות להשיב לו תשובה א"ל השב א"ל הר גריזים תחת כל השמים הוא א"ל הן ולא כתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים קרא עליו ולא יהיה בך עקר ועקרה ובהמתך אפי' הבהמי שבך לא יתעקר מן התשובה ושמא י"ל דויכסו כל ההרים היינו שלטו הבל המבול בכל מקום כדאמרינן לקמן דמתו בהבלא ואותו כותי היה ר"ל שלא היה שם לא הבל ולא שום דבר אי נמי לאותו כותי נתכונו לדחות בקש וקרא (להכא) ל"ק דבמקום שירד מבול התם קאמר שנתכסו ההרים: **ומביאין נשים עוברות ויולדות שם.** אף על פי שהתינוקות טמאין בנדה ויולדת לא היו חוששין אלא לשמרם מטומאת מת דבעי הזאה ומטומאה היולאה מגופן כגון בעל קרי ט): **ועל גביהן דלתות.** מאן דאמר בפ' קמא דגיטין (דף ח:) ובגזיר פרק כ"ג (דף נה.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפ' בתרא דחגיגה (דף כה.) אהל זרוק לא שמיה אהל סבר כר' יהודה דאמר בריש הישן (סוכה דף כא.) לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שבריסן רחבה והתם טעמא משום דכתיב קרא (איוב י) ובעצמות וגידים תסוככני אע"ג דבעלמא אהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל ומיהו רבי יהודה ודאי סבר שמיה אהל דהא קא אמר טעמא מפני שדעתו של תינוק גסה עליו: **ומלאו** ועלו וישבו במקומן. קלת תימה מה מועיל בתינוקות דסוף סוף בעינן אם בשעת קידוש שנותנין האפר במים או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח בפרק טרף בקלפי בח) (יומא דף מג.) ט) : **מעלה עשו בפרה.** ר"ל נמי ידע דמעלה עשו אלא דאי לא ירד מבול לא"י אין לאוי לעשות מעלה זו ומיהו קלת קשה דהא מודה רבי יוחנן דמתו בהבלא כדלקמן: **מדקאמר** איה מתי מבול מבלל דלא הוו. תימה לרבי יוחנן גופיה תקשי ליה הכא בט) דמתו בהבלא:

א) לקמן קיח. [ע' תו' לקמן קיט: ד"ה אין], **ב)** ירושי' תרומות פ"ו ה"א, **ג)** ע' סנהדרין קח., **ד)** סוכה כא. [פרה פ"ג מ"ב] ותוספ' פרה פ"ג ה"ב) **ה)** תוספ' עדיות פ"ג ה"ג, **ו)** חולין עא., **ז)** פרה פ"ג מ"ז, **ח)** [נח פל"ב י ע"ש כמה וכמה שיויס, וע"ע דברים רבה עקב פ"ג בנוסחא אחרת], **ט)** [וע"ע בתו' סוכה כא.] ד"ה ומביאין, **י)** [וע"ע שם כתבו יסוד לזה].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא הוו והופנו הכא נמי הוו והופנו ואי: **(ב)** רש"י ד"ה לרמוקי וכו' הקדושה הס"ד ואח"כ מ"ה מ"ש ירד מבול ר"ל סבר:

גליון הש"ם

[מתני' אבל וכו' והטמא וכו'. ע' לעיל דף כח ע"ב בתוס' ד"ה מקמתכא וכו'] :גמ' שחיטתה כנגד הפתח. עיין לעיל דף לג ע"ב תוס' ד"ה אלא:

שינויי נוסחאות

א) גי' כ"ש ומלא"ש וכי"ק סובב. וכ"ה כת"י לפניו וכתה"י [ולריך להיות הפסק הגקודה אחר מיכה סובב]. ולולוס הס"מ כלן והכ"מ בסוף הטמ' הקודם מתקו גי' זו מת"ש: ב) עי' תו"ע כלן וכן בברכות פ"ב מ"ב, שכ' לתיבת ניחוח לא שייכא הכא אלא אגב גרלא דלישנא נקטיה הכא. וע' בליקוטים דף מו ע"ב משם הת"ל: **ג)** מן החומה כל"ל. [ותיבות חומת ירושלים נמתקון] (ש"מ, וכ"ה ברש"י): **ד)** בכי"ל נוסף מה הזאתה כנגד הפתח אף שריפתה כנגד הפתח: **ה)** אמר קרא על פרשה כו' (*ש"מ): **ו)** רחקה אבל לפנים כו' אימא תתכשר קמ"ל כל"ל (*ב"ש, וכ"ה בתוס'): **ז)** ל"ל ארץ אמאי (*ש"מ): **ח)** ל"ל טהורה. וכן בסמוך (ש"מ): **ט)** על גבי הסלע (*ש"מ): **י)** בידם. הגיעו לשילוח ידיו ומלאו עלו וישבו במקומן כל"ל (ש"מ, וכנ"ל בכי"צ). וע' תוס': **יא)** מדקאמר איה מתי מבול מכלל דלא הוו כו' (כי"מ וכ"ה בתוס', וכנ"ל בש"מ): **יב)** תינוק ואי אפנו הא איפני ממקומן (*ש"מ וח"ג). וכ"מ מרס"י בע"ב שכתב כולה ר"ל קאמר לה (תו"ק). אבל הב"ח ל"ל בגרסי לה: **יג)** [ע' בתו' ד"ה ומביאין] לשורפה במקום טומאה דבעינן שחיטה כו' (גירסת צ"ק עש"ב): **יד)** דמי לשעירים דיכול (ב"ש): **טו)** קרבן נקבה בצבור שתהא (ב"ש): **טז)** וגרסי נמי שרפה שלא כנגד הפתח (באה"מ): **יח)** גי' ל"ק [עפ"י התוס' בסוכה] וי"ל דמה שהיה יכול לתקן מתקנים משום מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדמשני מעלה עשו בפרה וריש לקיש נמי ידע וכו' והל"ל: **יט)** ל"ל דהא מתו. [ותיבות הכא דמתו נמתקות] (ב"ש):

יד אב מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הל' ה:

טו גד מיי' פ"ב שם הל"ח:

תורה אור השלם

1. וְנִתַּתָּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: במדבר יט, ג-ד
2. וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף: במדבר יט, ה
3. בֶּן אָדָם אֱמֹר לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מִטְהָרָה הִיא לֹא גֶשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם: יחזקאל כב, כד

מוסף רש"י

וכיהון. שהזר כשר בה לכתחילה (לעיל טח.) **מפני קבר התהום.** כל שם קבר התהום וטומאת התהום שבא"ש לשון פפק הוא, כתהום שאינו נגוי, מפני קבר התהום שכל העיר היו מסופקין שמא יש שם קבר ואין לו למת חלל טפח, וטומאה שהיא רלולה בוקעת ועולה לרקיע, לכך היו בונין אותה ע"ג כיפין, שאפילו יש שם קבר מתחת הרי חלל מפסיק: ומביאין נשים מעוברות כו'. משום שהיא דתנן (פרה פ"ג מ"ז) מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו מיד, לחוליא מלגאן של לוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית, וכיון דטבול יום כשר בפרה עבו בה מעלות הרבה כדי שלא יזלזלו בה מקצו כל מעשה פרה בכלי גלליס וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה, והכהן השורפה הזקיקוהו לפרוש שבעת ימים ואין אחיו הכהנים נוגעין בו, כדאמרינן בפ"ק דיומא (דף ב.) ואמר מר מזין עליו כל שבעה, ומקנו שיהו תינוקות הללו ממלאין לו מים לקדש בהן מי חטאת, ומשום מעלה מקנו שיהו טהורים מכל טומאה, ובתוספתא שינו עד שיהו בני ז' וכני ח' שנים מגדלין אותן ולא יותר, שלא יאו קרי: ומביאין שוורים. כשהיו רוצים לילך ולמלאות מים חיים מן השילוח וכוסות של אבן בידן. שכל מעשיה היו בכלי אבנים כדפרישית: ומלאו. קשבר אתי מגת מילוי בשינו ולא שיבלבל בחבל (סוכה כא.):

חוץ ממקום הבדוק לה. קסבר דבעי בדיקה משום דילד מבול לא"י תימה וכי מדאורייתא בעי בדיקה בד) וי"ל דאיצטריך קרא (שלא) לשרפה במקום טומאה דאסור דבעי' שחיטה במקום טהור כשריפת פרים לחיתקום אהדדי כדמשמע לעיל בסוף טבול יום (דף קה:) ואם תאמר אמאי לא מיחייב משום חוץ כששחטה חוץ למקומה כיון דתמימה היא ורלויה לשאר קרבנות כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא דף סב:) גבי שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ דחייב על שניהם הואיל ורלויין לשעיר הנעשה בחוץ ויש לומר דלא דמי בה) דיכול לשנותם דאין עליהם קריאת שם עד שעת הגרלה ועוד דאין קרבן בו) שתהא פרה זו רלויה דאי לשלמים אין שלמים בציבור ועוד דפרה קדשי בדק הבית היא ואין יכול לשנותה בקדשי מזבח: **שנאמר ושחט והזה מה הזאה כנגד הפתח וכו'.** יש ספרים דגרסי ושרף והזה בז) וכן משמע מדמייתי עלה מפלוגתא דרבי יוחנן ור' אושעיא ומיהו אפי' גרסינן הכא ושחט והזה ניחא דמשמע ליה דאי מקשינן שריפה להזאה ה"ה שחיטה: **אבל לפנים מן החומה דקרובי קרבה אימא תתכשר קא משמע לן.** דפסולא משום דבעיא חוץ לשלא מחנות: **לא ירד מבול לא"י.** תימה והכתיב (בראשית ז) ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים ובבראשית רבה ח) אמרינן דר' ישמעאל ב"ר יוסי ובהמי אחד היו הולכין בדרך פירוש בהמי שומר בהמות אמר להון ההוא כותאה איתו עלווי על טורא גריזים דלא נחית עליה טופנא אמר אותו בהמי לפני ר' ישמעאל בר' יוסי רבי תן לי רשות להשיב לו תשובה א"ל השב א"ל הר גריזים תחת כל השמים הוא א"ל הן ולא כתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים קרא עליו ולא יהיה בך עקר ועקרה ובהמתך אפי' הבהמי שבך לא יתעקר מן התשובה ושמא י"ל דויכסו כל ההרים היינו שלטו הבל המבול בכל מקום כדאמרינן לקמן דמתו בהבלא ואותו כותי היה ר"ל שלא היה שם לא הבל ולא שום דבר אי נמי לאותו כותי נתכונו לדחות בקש וקרא (להכא) ל"ק דבמקום שירד מבול התם קאמר שנתכסו ההרים: **ומביאין נשים עוברות ויולדות שם.** אף על פי שהתינוקות טמאין בנדה ויולדת לא היו חוששין אלא לשמרם מטומאת מת דבעי הזאה ומטומאה היולאה מגופן כגון בעל קרי ט): **ועל גביהן דלתות.** מאן דאמר בפ' קמא דגיטין (דף ח:) ובגזיר פרק כ"ג (דף נה.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפ' בתרא דחגיגה (דף כה.) אהל זרוק לא שמיה אהל סבר כר' יהודה דאמר בריש הישן (סוכה דף כא.) לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שבריסן רחבה והתם טעמא משום דכתיב קרא (איוב י) ובעצמות וגידים תסוככני אע"ג דבעלמא אהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל ומיהו רבי יהודה ודאי סבר שמיה אהל דהא קא אמר טעמא מפני שדעתו של תינוק גסה עליו: **ומלאו** ועלו וישבו במקומן. קלת תימה מה מועיל בתינוקות דסוף סוף בעינן אם בשעת קידוש שנותנין האפר במים או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח בפרק טרף בקלפי בח) (יומא דף מג.) ט) : **מעלה עשו בפרה.** ר"ל נמי ידע דמעלה עשו אלא דאי לא ירד מבול לא"י אין לאוי לעשות מעלה זו ומיהו קלת קשה דהא מודה רבי יוחנן דמתו בהבלא כדלקמן: **מדקאמר** איה מתי מבול מבלל דלא הוו. תימה לרבי יוחנן גופיה תקשי ליה הכא בט) דמתו בהבלא: